

STX

STUDENTEREKSAMEN

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

SAMFUNDSFAG A

Studentereksamen

2. del

Udleveres efter 40 minutter

Afholdelsesdato:
Torsdag den 8. december 2022
Kl. 9.00-15.00

Demokrati og indflydelse

Opgavernes spørgsmål med bilag.

Dette opgavesæt består af en fællesdel og tre delopgaver.

Fællesdelens to spørgsmål (1a og 1b) skal **begge** besvares.

Af de tre delopgaver (A, B og C) skal du vælge **én** til besvarelse.

Ved bedømmelsen af besvarelsen vejer alle 3 spørgsmål (spørgsmål 1, 2 og 3) lige meget.

Det betyder, at fællesdelen (samlet) vejer cirka $1/3$ og delopgaven cirka $2/3$.

DEMOKRATI OG INDFLYDELSE

Fællesdel

- 1a. Hvad kan der af tabel 1 udledes om sammenhængen mellem Danmarks BNP og import af varer og tjenester?

Besvarelsen skal understøttes af et diagram med en lineær regression, der viser sammenhængen mellem BNP og import af varer og tjenester.

I besvarelsen skal du anvende viden om økonomiske sammenhænge.

Tabel 1. BNP og import af varer og tjenester i Danmark. 2007-2021. Mia. kr.

År	BNP	Import
2007	1879,0	850,8
2008	1869,4	891,4
2009	1777,7	784,9
2010	1810,9	789,1
2011	1835,1	847,9
2012	1839,3	870,9
2013	1856,5	883,7
2014	1886,5	918,1
2015	1930,7	960,0
2016	1993,4	995,1
2017	2049,6	1036,8
2018	2090,4	1089,6
2019	2134,6	1121,8
2020	2090,6	1076,0
2021	2155,4	1163,2

Note: Tallene for 2021 er baseret på en prognose.

Kilde: Statistikbanken og Finansministeriet: Økonomisk Redegørelse, august 2021.

- 1b. Opstil tre hypoteser, der kan forklare de sammenhænge mellem partivalg, uddannelse og holdning til globaliseringens betydning for Danmark, der kommer til udtryk i tabel 2. Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 2. Partivalg, uddannelse og holdning til globaliseringens betydning for Danmark. 2019. Procent.

	Positiv	Hverken positiv eller negativ	Negativ	Ved ikke	Total
Partivalg					
Socialdemokratiet	39,9	28,4	10,7	21,0	100
Det Radikale Venstre	69,1	14,2	3,7	13,0	100
Det Konservative Folkeparti	57,8	23,3	7,5	11,4	100
Nye Borgerlige	15,8	25,8	45,3	13,1	100
Socialistisk Folkeparti	49,0	24,6	7,4	19,0	100
Liberal Alliance	58,0	17,4	8,7	15,9	100
Dansk Folkeparti	17,1	36,2	26,1	20,6	100
Venstre	53,0	24,3	7,6	15,1	100
Enhedslisten	45,6	23,3	12,1	19,0	100
Alternativet	59,2	16,3	5,9	18,6	100
Uddannelse					
Grundskole	29,0	25,6	13,7	31,7	100
Erhvervsfaglig uddannelse	34,4	30,3	15,4	19,9	100
Gymnasial uddannelse	45,6	20,6	9,2	24,6	100
Kort videregående uddannelse (under 3 år)	40,2	29,1	11,8	18,9	100
Mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	48,2	24,7	10,9	16,2	100
Lang videregående uddannelse (5 år eller mere)	65,1	18,4	8,6	7,9	100

Note: Ca. 5.900 respondenter har angivet deres partivalg og uddannelse samt svaret på følgende spørgsmål: ”Det diskuteres ofte, om den såkaldte globalisering overvejende har positiv betydning for Danmark, eller om den overvejende har negativ betydning. Hvilken betydning mener du, at globaliseringen har for Danmark?”

Kilde: Surveybanken. 2019.

Delopgave A: Demokrati

2. Sammenlign de syn på udfordringerne for det danske demokrati, som fremgår af bilag A1, A2 og A3.
Du skal anvende viden om demokrati og demokratiopfattelser.
3. Diskutér, hvilke fordele og ulemper medierne har for det danske demokrati.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i videoklipet bilag A4, og du skal anvende viden om politisk meningsdannelse og medier.

BILAG A1

Søren Schulz Hansen: "Politik er et uattraktivt og virkelighedsfjernt job".

Berlingske. 8.8.2021. Uddrag.

Søren Schultz Hansen er ekstern lektor ved Copenhagen Business School og forfatter til bogen "Unge stemmer i det digitale demokrati".

Det er ikke altid et positivt billede, der tegner sig af politikernes job og arbejdsplads på Christiansborg: Stort arbejdspres, stress, alt for hurtige lovgivningsprocesser og en hård tone i debatten, ikke mindst på de sociale medier. For blot at nævne nogle af anklagepunkterne fra de folkevalgte medarbejdere i vores demokrati.

Senest har Venstres profil og stemmesluger Tommy Ahlers meldt sig i det kritiske kor: Der er for lidt substans og for meget politisk spil på Borgen. Efter tre år som minister og folketingsmedlem mener han, at han kan gøre en større forskel i et mere attraktivt job uden for vores demokratiske arbejdsplads. Det er en bekymrende konklusion, som kalder på en endnu mere skræmmende og pessimistisk analyse af vores demokrati: At politikerjobbet efterhånden er så lidt attraktivt, at det ikke er de dygtigste og mest kompetente mennesker, som vælger det. Hvorfor vælge et job, hvor man ikke gør en særlig forskel, hvor arbejdsmiljøet er kritisabelt, hvor man bliver nedgjort og truet på de sociale medier, og hvor arbejdspladsens bonus- og incitamentsstruktur (altså om man bliver valgt næste gang) understøtter, at man gør og mener det populære, ikke det rigtige?

Desværre tyder flere ting på, at tilstanden for vores demokrati og opfattelsen af de folkevalgte ansatte på Christiansborg ikke er på vej i en løfterig retning. Slet ikke hvis man spørger de kommende generationer af borgere i vores moderne demokrati. »Vi gider ikke demokratiet, vi vil hellere udrette noget,« siger f.eks. en sygeplejerskestuderende fra Roskilde. Især den manglende handling og den megen snak inden for klimaområdet er en pointe, som Tommy Ahlers deler med de engagerede unge i mine studier.

Et af de steder, hvor det er tydeligt, at vores politikere bliver udvalgt blandt et stadigt mindre og snævrere ansøgerfelt af mulige kandidater, er netop hvordan rekrutteringen til jobbet foregår. Partierne har en helt central rolle, når det handler om at få kandidater valgt til Folketinget. Det er mange af de mest målrettede unge og kommende politikere udmærket klar over, allerede når de melder sig ind. Men samtidig er partiernes medlemmer få og faldende. I 1960 var 21 procent af de stemmeberettigede medlemmer af et parti. I 2021 er det 3 procent.

Konsekvensen af dette er ikke kun et kraftigt faldende ansøgerfelt til jobbet som folkevalgt. Det har også betydning for diversiteten i vores repræsentative demokratis øverste ledelse. Ud af de 20 ministre i den nuværende regering har tretten studeret statskundskab, samfundsvidenskab eller administration, og to har studeret jura. Men det er vel egentlig ikke så mærkeligt, for selvom det kan lade sig gøre med alternative karriereveje, selv i politik, er det langt mere sikkert at gå den slagne vej via ungdomspartier og statskundskab.

BILAG A1 (fortsat)

Vores politiske ledere sikres nogle relevante kompetencer i at lovgive og administrere. Men til gengæld risikerer vi, at de mister deres demokratiske legitimitet og repræsentativitet, fordi de bliver mere og mere afkoblet fra dem, de skal repræsentere. Nogle gange i en grad, så de unge i mine studier ofte identificerer sig med og lytter mere til venner og influencere på YouTube og Instagram end til politikerne.

BILAG A2

Lasse Danielsen: "Følelser forpester den politiske debat, og det kan ende med at ødelægge vores demokrati".

Politiken. 17.4.2021. Uddrag.

Der er i disse år en stigende ubalance i forholdet mellem følelser og fakta i den offentlige debat. Vreden og de store følelser på Facebook fylder nu langt mere end fornuft, fakta og gennemarbejdede argumenter. "Vi er blevet langt dårligere til at mødes på midten, og det kan i sidste ende true demokratiet og kaste os ud i "hovedløse politiske beslutninger". Sådan lyder det fra professor ved Aarhus Universitet Henrik Kaare Nielsen.

"Vi risikerer simpelthen, at vores offentlige samtale går i stykker, fordi den bliver reduceret til enkeltpositioner, som står og råber og ikke er i stand til at lytte eller nærme sig hinanden. Så bliver alting et spørgsmål om, hvad jeg føler, mens det fælles ansvar for at sørge for, at vi alle kan være her, forsvinder", siger Henrik Kaare Nielsen.

Vi har set det i debatten om f.eks. #MeToo og Black Lives Matter. Her skabes positioner, der frasier sig både kritik og dialog og samtidig gør sig selv til "den eneste gyldige position", lyder det fra Henrik Kaare Nielsen. Og det er en farlig vej at gå for vores fælles offentlige samtale. De sociale medier er vokset frem som den dominerende debatplatform, og det smitter simpelthen af på hele vores politiske retorik, vurderer Henrik Kaare Nielsen. "Facebook lægger ganske enkelt ikke op til en faktabaseret debat, hvor man tager modpartens argumenter alvorligt. De lægger op til, at man hidser sig op over for hinanden. Jo større bogstaver du taler med, jo mere kategorisk du er, jo større opmærksomhed får du. Og det er ikke fordrende for en god, saglig debat".

Selv om den følelsesdominerede debat stortrives online, er der dog fortsat et stykke vej til, at skriverierne online for alvor påvirker beslutningerne i Folketinget, påpeger Henrik Kaare Nielsen. "Og gudskelov for det. For hvis den følelsesdominerede samtale, der hersker på sociale medier, trænger endnu mere ind på Christiansborg, frygter jeg, at vi får nogle uovervejede politiske beslutninger, som lefler for folkestemningen på Facebook. Og som kan vise sig at være fatale senere hen", siger han.

Som eksempel peger Henrik Kaare Nielsen på den negative holdning til udlændinge, der især har hersket på de sociale medier. "I en lang periode har folkestemningen fastholdt politikerne i en perspektivløs tilgang til udlændingekområdet, der snarere har gjort problemerne permanente i stedet for at diskutere, hvordan vi håndterer integrationen mere smart. For de mennesker er og bliver her jo, så hvorfor ikke fokusere på nogle løsninger? Men det har folkestemningen ikke givet anledning til", siger Henrik Kaare Nielsen.

Men den følelsesdominerede debat er ikke kun et problem, når beslutningstagerne forsøger at score hurtige point på en folkestemning. Det fører også til en benægtelse af viden, siger Henrik Kaare Nielsen. "Derfor mener jeg også, at vi alle bør tænke tilvejebringelsen af fakta som en fælles forpligtelse. I dag kan vi ikke længere være sikre på, at vi som samfund stræber efter en faktabaseret debat, [for] der er en del af befolkningen, som er parat til at se bort fra viden, fordi den ikke passer til deres syn på verden", siger han.

BILAG A3

Sine Riis Lund: “Vælgernes ønsker forsvinder alt for ofte op i den blå luft. Interview med Sigge Winther Nielsen”.

Altinget. 22.5.2021. Uddrag.

Sigge Winther Nielsen er ph.d. i politisk marketing, tidligere embedsmand og tv-journalist og nuværende direktør i den faglige organisation Djøf.

Aldrig har der været så meget gang i dansk politik. Og aldrig er der sket mindre, der forbedrer danskernes hverdag. Så kort, kritisk og alarmerende kan man skære budskabet ind fra Sigge Winther Nielsen. Når han kaster sit blik ind på det system, han selv har været en integreret del af, er han ikke i tvivl om intensiteten af den kritiske tilstand, dansk politik befinder sig i. “Vi har løst mange af de tamme problemer såsom at bygge en folkeskole og give en ret til uddannelse. Men nu står vi så tilbage med de vilde problemer, såsom at løfte de 20 procent svageste elever – og det har vi ikke evnet at løse i de senere år,” siger Sigge Winther.

I stedet har vi i hans øjne fået politik, der helst tænker på kommunikation og kampagneforsider, door step-pressemøder og let fordøjelige talelinjer. Og det er politik, der glemmer eller er ligeglad med, om nye initiativer overhovedet kan implementeres og gøres til virkelighed. Pseudopolitik kalder Sigge Winther det.

“Vi står med et paradoks: Samfundet udfordres af komplekse problemer, og det prøver vi så at løse ved at tage hurtigere beslutninger. Gerne for lukkede døre og uden nødvendigvis at indtage en hulens masse mennesker. Og så ender det ofte med pseudopolitik, der kan gøre sig på en avisforside, men sjældent har gang på jorden, når vi skal fikse klimaet, øge den sociale mobilitet eller få indvandrerkvinder ud på arbejdsmarkedet,” forklarer han.

Sigge Winther frygter, det på sigt kan få konsekvenser for vores land, at ”politik er blevet så tivoliseret.” I sin bog *Entrepreneurstaten* beskriver han dansk politik som et hus med en fordør og en bagdør. Fordøren er der, hvor meninger brydes og det store sceneshow rulles ud i medierne. Inde i huset forhandler politikerne med hinanden og laver reformpakker. Bagdøren er der, hvor politik møder virkeligheden og skal realiseres. Det er implementeringen.

Og det er den lemfældige tilgang til bagdøren, som Sigge Winther vil have et opgør med. Han vil have bundet demokratiets fordør og bagdør bedre sammen. “I de senere år har vi set bagdøren sande til med pseudopolitik. Det gør, at vælgernes ønsker alt for ofte forsvinder op i den blå luft,” lyder det fra Sigge Winther.

Han tror på, det er tid at finde et modsvar. At det er tid til et opgør “med politik som et tomt ritual”. Han foreslår en entreprenørpolitik, der sigter mod at tage fat om roden på vilde og presserende samfundsproblemer med politiske tiltag, der er visionære, videnstunge og vedholdende. Han anerkender [dog], at entreprenørstaten vil kræve en anden måde at være politiker, embedsmand og journalist på, og at det derfor er “så hulens svært”.

BILAG A4

DR2. Deadline.

3.10.2021.

Delopgave B: Danskernes syn på EU

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag B1 (tabel 1, tabel 2, figur 1, figur 2 og figur 3) kan udledes om danskernes syn på EU-samarbejdet.
Besvarelsen skal understøttes af relevante beregninger og et diagram ud fra de beregnede tal, og du skal anvende viden om integration i EU.

3. Diskutér, hvorvidt medlemskabet af EU er en fordel eller ulempe for Danmark i en globaliseret verden.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag B2, og du skal anvende viden om globaliseringens og EU's betydning for Danmark.

BILAG B1

Tabel 1. Partivalg og holdning til EU. 2019. Absolutte tal.

	Positiv	Hverken positiv eller negativ	Negativ	Ved ikke	I alt
Socialdemokratiet	727	330	305	89	1.451
Det Radikale Venstre	283	38	16	16	353
Det Konservative Folkeparti	239	51	61	9	360
Nye Borgerlige	25	36	124	5	190
Socialistisk Folkeparti	281	91	70	18	460
Liberal Alliance	73	21	39	5	138
Dansk Folkeparti	89	130	310	15	544
Venstre	609	184	122	33	948
Enhedslisten	211	118	158	32	519
Alternativet	91	25	15	4	135

Note: 5.098 respondenter har angivet deres partivalg og besvaret spørgsmålet: "Hvordan er din generelle holdning til EU?"

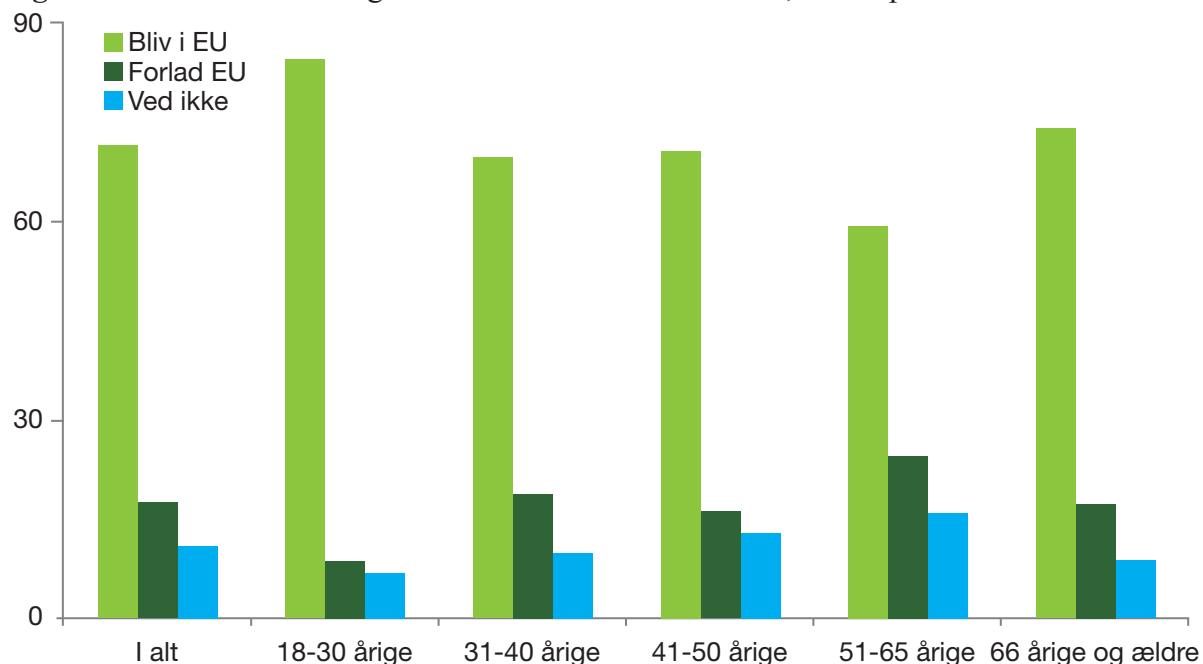
Kilde: Surveybanken. 2019.

Tabel 2. Partivalg og holdning til Danmarks tilknytning til EU. 2019. Procent.

	Danmark skal afskaffe alle forbed og integreres fuldt og helt i EU-samarbejdet	Danmarks tilslutning til EU skal fortsætte på samme niveau som i dag	Danmark skal blive i EU, men EU skal have mindre indflydelse på danske forhold end i dag	Danmark skal melde sig ud af EU	Ved ikke	I alt
Socialdemokratiet	13	46	32	5	4	100
Det Radikale Venstre	37	47	15	0	1	100
Det Konservative Folkeparti	20	43	35	2	0	100
Nye Borgerlige	4	9	50	37	0	100
Socialistisk Folkeparti	24	40	26	5	5	100
Liberal Alliance	11	31	44	4	10	100
Dansk Folkeparti	4	14	57	18	7	100
Venstre	19	46	27	2	6	100
Enhedslisten	15	26	42	11	6	100
Alternativet	15	56	20	4	5	100
I alt	13	36	35	8	8	100

Note: Ca. 1000 respondenter har svaret på spørgsmål om deres partivalg og syn på Danmarks tilknytning til EU.
Kilde: Norstat for Altinget og Jyllands-Posten. 2019.

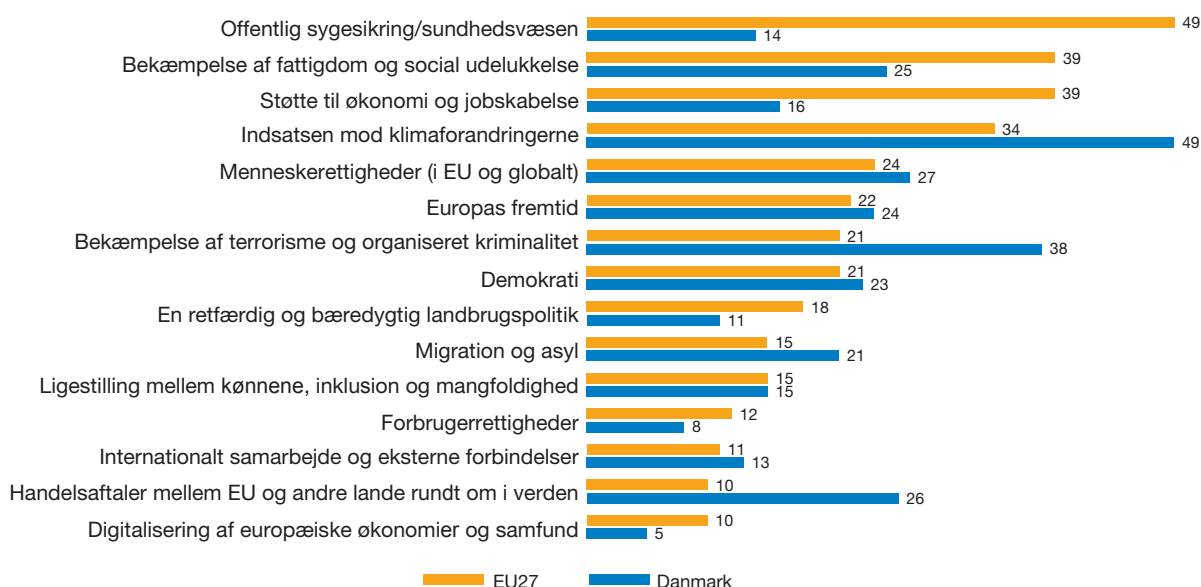
Figur 1. Danskernes holdning til at blive i EU eller forlade EU, fordelt på alder. 2021. Procent.

Note: 2.175 respondenter har besvaret spørgsmålet: "Hvis der var folkeafstemning i morgen, ville du så stemme for, at Danmark skal forblive i EU eller forlade EU?"

Kilde: Small Great Nation. EU-samarbejdet – en god deal for Danmark. Kraka. 2021.

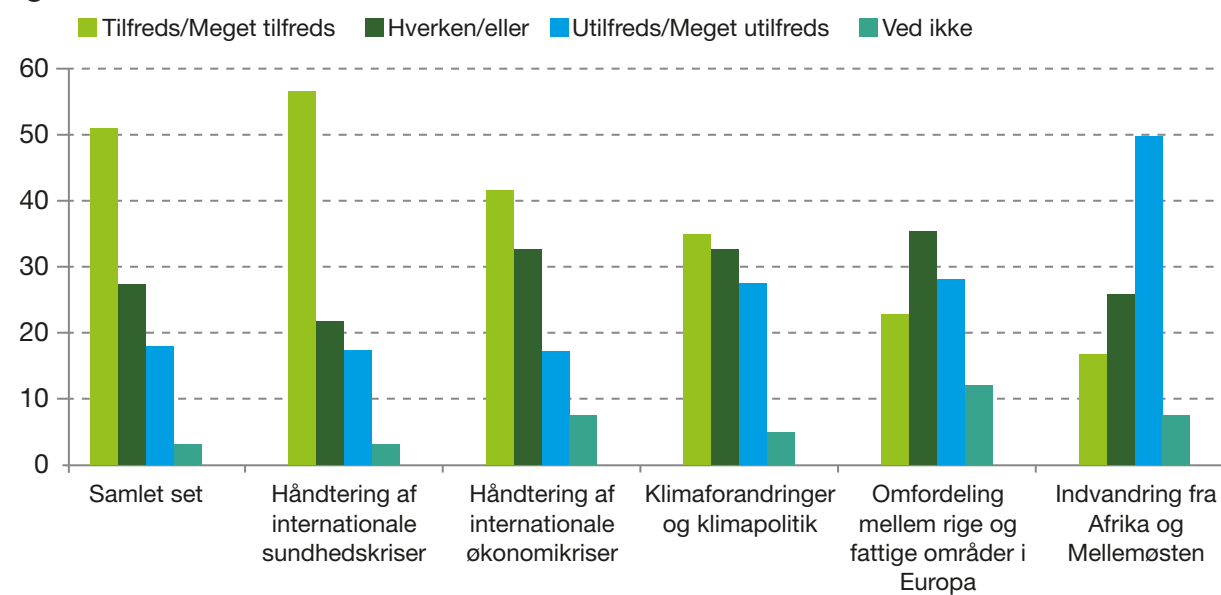
Figur 2. Befolkningens ønsker til Europa-Parlamentets arbejde, fordelt på Danmark og EU27. 2021. Procent.

Note: 26.669 respondenter i EU27 har svaret på følgende spørgsmål: "Hvilke af følgende emner ønsker du, at Europa-Parlamentet skal prioritere højt?". Det har været muligt at afgive højst 4 svar.

Kilde: Eurobarometer. 2021.

Figur 3. Danskernes tilfredshed med samarbejdet mellem medlemslandene i EU på forskellige områder. 2021. Procent.

Note: 2.175 respondenter har deltaget i undersøgelsen. De forskellige politikområder er sorteret efter, hvor stor en andel, som har svaret, at de er tilfredse eller meget tilfredse med samarbejdet på det pågældende politikområde.

Kilde: Small Great Nation. EU-samarbejdet – en god deal for Danmark. Kraka. 2021.

BILAG B2

Dansk Industri: ”Danmark har brug for et stærkt EU”.

www.danskindustri.dk. 2021. Uddrag.

Det er afgørende for Danmark og danske virksomheder, at EU-samarbejdet er stærkt og stabilt og i stand til at levere løsninger på de udfordringer, som de enkelte lande ikke kan løse selv. Verden omkring os forandrer sig hastigt, og udviklingen bekymrer mange mennesker. Klimaforandringer, migration, handelskrige, cyberangreb og international terrorisme er meget forskellige udfordringer men har dog én ting til fælles: Vi kan bedst løse dem i samarbejde med vores naboer i EU.

Vores EU-medlemskab har spillet en afgørende rolle for, at Danmark i dag er et godt og velstående samfund. EU's indre marked og handelsaftaler med lande uden for Europa har åbnet store muligheder for danske virksomheder, som de og deres medarbejdere dygtigt har omsat til ordrer, eksportkroner og arbejdspladser.

I 2017 aftog kunder i det indre marked to tredjedele af danske virksomheders eksport.

Omkring 550.000 danske arbejdspladser er afhængige af den efterspørgsel. Hvis vi skal fastholde og forbedre vores økonomiske fordele ved EU-samarbejdet, kræver det også, at vi sammen med de andre EU-lande styrker udviklingen af vores fælles indre marked.

Delopgave C: Danmarks rolle i Afghanistan

2. Sammenlign de syn på Danmarks indsats i Afghanistan siden 2001, som kommer til udtryk i bilag C1, C2 og C3.
I sammenligningen skal du anvende viden om magt og sikkerhed i international politik.
3. Du er rådgiver for Danmarks udenrigsminister. Skriv et notat til udenrigsministeren, der sætter vedkommende i stand til at formulere en strategi for, hvordan Danmark skal tilrettelægge sin udenrigspolitik efter USA's tilbagetrækning fra Afghanistan.
Notatet skal tage udgangspunkt i videoklipet i bilag C4, og du skal anvende viden om mål og muligheder i Danmarks udenrigspolitik.

BILAG C1

Esben Vest Billingsøe: "Jeg tror ikke, at vores nationale sikkerhed bliver bedre af, at man sidder og hygger sig omkring sin egen andedam." Interview med Anders Fogh Rasmussen. Berlingske. 16.8.2021. Uddrag.

Anders Fogh Rasmussen (V) er forhenværende dansk statsminister og generalsekretær i NATO. Som statsminister stod han bag beslutningen i 2001 om at sende danske styrker til Afghanistan.

"Indsatsen i Afghanistan har ikke været spildt. Det er trist og hjerteskræende at se billederne fra Kabul, men det har ikke været spildt. Det oprindelige formål var jo at forhindre, at Afghanistan kunne blive et affyringssted for terroristangreb mod vestlige lande, og i de sidste 20 år er der ikke blevet lanceret terroristangreb fra Afghanistan. Så den militære del af operationen er lykkedes," lyder det fra den tidligere statsminister og generalsekretær i NATO. "Det, vi var nødt til, var at bygge et nyt og mere stabilt samfund op. Én ting er at vælte en siddende regering, men dernæst synes jeg jo, at det internationale samfund har et ansvar for at fylde tomrummet ud. Det gjorde vi så. Vi fik indført valg, vi fik valgt præsident Karzai, dannet en regering, og vi iværksatte militær støtte til at opbygge sikkerhedsstyrker for den nye regering. Jeg mener stadig, at nationsopbygning er en del af vores nationale sikkerhed. Lande, der er frie, demokratiske og respekterer menneskerettigheder, er mere fredelige end diktaturer og ustabile samfund. Den gennemsnitlige levetid i Afghanistan er i dag længere, der er færre analfabeter, børnedødeligheden er gået ned, og der er mange flere elever i skolerne. Ikke mindst har piger fået langt bedre muligheder, end de havde før. Det er alle elementer i at skabe et mere stabilt samfund, der ikke udgør en trussel mod hverken naboerne eller globalt," siger Fogh Rasmussen.

Anders Fogh Rasmussen frygter dog, at Afghanistan igen kan blive et tilholdssted for terrorister og narkokriminalitet, og at man vil se en tiltagende flygtningestrøm. Alligevel tror han, at der er en vis robusthed i nogle af de fremskridt, som Afghanistan har oplevet siden 2001: "Tag for eksempel kvinders rettigheder. Jeg tror, det bliver meget vanskeligt for Taleban at rulle det tilbage, for kvinderne har nu smagt frihed, og jeg tror også, at mange mænd har set, hvilken fordel det er for samfundet, at der er flere hænder aktive i uddannelse og arbejde osv." siger den tidligere statsminister og fortsætter: "Taleban har lært nu, at hvis de ruller tingene tilbage, er der en god chance for, at det internationale samfund angriber. Min holdning er, at hvis vi bliver udsat for trusler af den art, man blev udsat for 11. september 2001, må man gribe

BILAG C1 (fortsat)

ind. Det, man risikerer nu, er, at terrorister bliver opmuntret af det, der sker i Afghanistan. Jeg tror ikke, at vores nationale sikkerhed bliver bedre af, at man sidder og hygger sig omkring sin egen andedam. Vi er nødt til at være til stede og gribe ind, når det er nødvendigt,” siger Anders Fogh Rasmussen.

BILAG C2

Laura Friis Wang: ”Krigen i Afghanistan er endt som en tragedie, vi må lære af.” Interview med Mogens Lykketoft.

Information. 16.8.2021. Uddrag.

Mogens Lykketoft (S) er tidligere udenrigsminister og formand for FN's Generalforsamling.

”Selv om man har halvdelen af verdens militære bistand, er det ikke muligt at kontrollere udviklingen i fjerne lande i Mellemøsten. Det er den vigtigste lektie efter krigen i Afghanistan,” siger Mogens Lykketoft, som ser tilbage på en krig, som han alt i alt betragter som en tragedie. ”Der er frygteligt meget, der tyder på, at Taleban faktisk vil tage det meste af landet i sin besiddelse, og så er vi ikke nået særligt meget længere, end da vi startede”.

Tilbage i 2001 tog det få dage at vælte Taleban-styret i Kabul. Herefter begyndte man at forfølge de folk, som havde tilknytning til al-Qaeda i Tora Bora-bjergene. Anders Fogh Rasmussen (V), som havde overtaget statsministerposten i december 2001, besluttede, at danske specialstyrker skulle hjælpe. Det var Mogens Lykketoft kritisk over for.

”Min indstilling var både i den afgående regering og efterfølgende, at det havde været bedre at melde sig – som andre vesteuropæiske lande gjorde – som en del af en fredsbevarende styrke med vores mere traditionelle deltagelse i FN's fredsbevarende operationer end at sende specialstyrker ud i Tora Bora-bjergene,” siger Mogens Lykketoft.

Mogens Lykketoft ser mange lighedspunkter mellem Afghanistan-krigen og Vietnam-krigen. Begge krige har ifølge ham illustreret, at uanset hvor meget det handler om at skabe frihed og sikkerhed for en befolkning, så er muligheden for at besidde kontrollen i et land, hvor befolkningen ikke vil have én, meget begrænset. ”Uanset hvor stort militærbudgettet er, så er det svært at få kontrol med et land og en befolkning, som i grunden bare vil af med de fremmede. Afghanistan har altid været et stammesamfund med i bedste fald en svag regering,” siger han. Når politikere og andre tilhængere af krigen skal forsvare indsatsen, bliver det for det meste påpeget, at tusinder af børn og unge afghanere, ikke mindst piger, er kommet i skole og har fået en uddannelse. Samtidig har flere borgere i landet fået øjnene op for, at der er et demokratisk alternativ til Taleban. Og disse succeser skal man heller ikke fornægte, mener Mogens Lykketoft.

”Særligt koncentreret omkring Kabul og nogle af de større centre er det lykkedes et langt stykke hen ad vejen at få unge i uddannelse. Mange klamrer sig til et håb om, at der vokser en ny generation op, som ikke vil affinde sig med den her opfattelse af verden, som Taleban abonnerer på,” siger han. Men der er én ting, som alt fra Vietnam til Afghanistan og Irak har overbevist ham om: ”Og det er, at selv om man har halvdelen af verdens militære bistand, så har man faktisk ikke mulighed for at kontrollere udviklingen i fjerne, mærkelige lande som dem her,” siger han.

Det betyder også, mener den tidligere udenrigsminister, at man kan bidrage langt mere til verdens sikkerhed ved at bruge færre militære midler til gengæld for mange flere humanitære

BILAG C2 (fortsat)

og civile ressourcer rundt om i verden. Det er lektien. ”Hvis man tager både krigen i Afghanistan og Irak, så er der en meget stor del af denne verdens menneskelige problemer, som kunne være løst, hvis de penge var blevet brugt til at skaffe rent vand eller vedvarende energi,” siger Mogens Lykketoft.

BILAG C3

Martin Bahn: ”For Danmark var krigen i Afghanistan et identitetspolitisk projekt”.

Interview med Ole Wæver.

Information. 7.8.2021. Uddrag.

Ole Wæver er professor i International Politik på Københavns Universitet og centerleder af Forskningscenter for løsning af internationale konflikter (CRIC).

Afghanistan-krigen var på vej ind i en ny fase, da Ole Wæver i 2007 blev inviteret i DR2-programmet Debatten for at diskutere Danmarks indsats i Afghanistan. Et bredt politisk flertal havde netop besluttet at udvide bidraget og sende styrker til Helmand-provinsen, og mens han stod i studiet med en række danske politikere, bemærkede han noget forunderligt i deres udtalelser. ”De gjorde alle sammen et meget stort nummer ud af, at Danmark var villig til at gøre det her, selv hvis det kostede blod og liv,” siger Ole Wæver. Politikernes alvorsord sagde ifølge Ole Wæver meget om Danmarks engagement i Afghanistan. Krig var blevet til en del af den danske selvforståelse. Det var småstaten, som ville hjælpe ude i verden og vise moralsk ansvar. ”Deltagelse i internationale operationer blev en central brik i en dansk identitetspolitik,” siger han. ”Det var en vigtig del af, hvad vi sagde til os selv og hinanden om, hvem vi var. At vi er nogle, der gør det rigtige i verden. At vi ikke er frygtsomme, men moralsk villige til at gøre det vanskelige og nødvendige. Gode internationalister med FN-støtte og udviklingsbistand var en solid tradition, men det heroiske kom med krigene,” siger han.

Internationalt var Afghanistan-krigen givetvis præget af tanken om, at Vesten kunne gribe ind, rydde det gamle regime af vejen, skabe en demokratisk udvikling og på den måde forbedre verden. Men i en dansk kontekst var det også en identitetspolitisk grundidé, som førte os i krig og førte til de sidste årtiers generelt aktivistiske udenrigspolitik, mener Ole Wæver: ”Vi må tage det som en kollektiv udfordring at spørge os selv: Hvorfor kom vi til et punkt, hvor Danmark – der historisk har stået for det modsatte – havde en meget stor tiltro til, at det var en god idé at gå i krig?” Samtidig var der et åbenlyst paradoks i danskernes holdninger. Mens flertallet bakkede op om selve krigsdeltagelsen, viste målinger, at færre troede på, at det faktisk ville lykkes at installere den ønskede samfunds- og styreform. ”Der var en ambivalens hos den almindelige dansker op gennem 00’erne, hvor ganske mange ikke dybt og inderligt troede på, at det kunne lade sig gøre, men alligevel mente, at det var en god idé,” siger Ole Wæver. ”Det siger også noget om, at det netop var et identitetsprojekt for os selv. Det var en god ting for os at gøre det, selv om det ikke nødvendigvis var en god ting for afghanerne,” siger han.

Tvivlen på projektet har altså altid været der, men har med årene kun vokset sig større. Krigen i Afghanistan har ifølge Ole Wæver tydeliggjort, at man ikke kan løse politiske, sociale, økonomiske eller moralske problemer med militære operationer. Det er lektien. Uanset om man har en god eller dårlig sag, et ærligt eller uærligt motiv, er det umådeligt svært at installere et nyt samfund med militær magt. ”Militære midler er bare enormt klodsede og skaber deres

BILAG C3 (*fortsat*)

egen modstand,” siger han. Selv om en del af lokalbefolkningen vil være glad for projektet, vil tilstrækkeligt mange altid opleve en militær intervention som fremmed og illegitim. Og fordi den ikke kan udføres uden at gøre skade og dermed skabe mere modstand, vil den sjældent lykkes. ”Det burde vi tage til os som en generel lære. Man behøver ikke blive pacifist af den grund. Der er også noget, der hedder forsvar, og afgrænsede indgreb kan stadig give mening. Men hele troen på, at man kan udrette større ting med militære operationer, har vi god grund til at være skeptiske over for,” siger Ole Wæver. Man kan bidrage langt mere til verdens sikkerhed ved at bruge færre militære midler og flere humanitære og civile ressourcer rundt om i verden. Det har Danmark allerede en lang tradition for, siger han. Og krigens afslutning kan give plads til et endnu større offentligt fokus på udviklingsorienterede projekter. ”Hvis man skal være lidt optimistisk, kan man sige, at vi ikke længere har det her sygelige behov for at projicere vores moralske godhed ud i heroiske operationer”.

BILAG C4

DR1. TV-avisen og DR1. ”Afghanistan- hvorfor gik det galt”.

31.8.2021 og 18.8.2021. Uddrag.